

ВСЕЛЕНСЬКИЙ ХАРАКТЕР КАТОЛИЦЬКОЇ АКЦІЇ У СВІТЛІ ДІЯЛЬНОСТІ ЄПІСКОПА ГРИГОРІЯ ХОМИШИНА

Федорів Ірина Олегівна,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
feirol@tnpu.edu.ua
orcid.org/0000-0002-1344-8053

Мета дослідження – на основі документів, зокрема, папських енциклік, пастирських послань та творів Григорія Хомишина проаналізувати особливості втілення й реалізації ідей Католицької Акції в Станіславівській єпархії, з'ясувати, яким чином ініціативи єпископа Г. Хомишина відповідали вселенським принципам світського апостольства. Методологічна основа. У дослідженні застосовано історико-порівняльний та історико-хронологічний методи, аналізу й синтезу, синхронного і діахронного аналізу, принципи об'єктивності та неупередженості.

Результати дослідження. У першій половині ХХ ст. Католицька Акція стала провідною формою апостольства мирян у Католицькій Церкві. Для Греко-Католицької Церкви на українських землях цей рух набував особливого значення у зв'язку з викликами модернізації, секуляризації та впливом ідеологій. Особливу роль у впровадженні Католицької Акції на теренах Станіславівської єпархії відіграв єпископ Г. Хомишин (1867–1945), діяльність якого виходила за межі локального, набуваючи вселенського характеру. У ході дослідження встановлено, що Католицька Акція в Станіславівській єпархії мала чітку мету та спиралась на ідеї пап Пія Х та Пія ХІ. Особливу роль у її реалізації відігравали інституції, створені з ініціативи єпископа Г. Хомишина, зокрема, культурно-просвітницькі регіональні осередки товариства «Скала». Г. Хомишин, на відміну від митрополита А. Шептицького, наголошував на римоцентризмі та жорсткій церковній дисципліні, що наближало його бачення проблеми до західноєвропейського зразка.

Висновки. Католицька Акція в Станіславівській єпархії постала як приклад гармонійного поєднання вселенської ідеї з місцевими церковними традиціями та історичним контекстом міжвоєнної доби. Її впровадження сприяло духовному оновленню, формуванню активного мирянства та заклало основи для майбутнього розуміння ролі вірян у Церкві. Досвід Г. Хомишина заслуговує на глибше осмислення у сучасному релігієзнавчому та історико-богословському дискурсі.

Ключові слова: Католицька Акція, Григорій Хомишин, Станіславівська єпархія, ГКЦ, «Скала», римоцентризм, пастирська стратегія, міжвоєнний період.

THE UNIVERSAL CHARACTER OF THE CATHOLIC ACTION IN THE LIGHT OF THE ACTIVITIES OF BISHOP HRYHORIY KHOMYSHYN

Fedoriv Iryna Olegivna,
Candidate of Historical Sciences,
Associate Professor at the World History
and Religious Study Chair
Ternopil Volodymyr Hnatiuk
National Pedagogical University
feirol@tnpu.edu.ua
orcid.org/0000-0002-1344-8053

The purpose of the study is to analyze the peculiarities of the embodiment and implementation of the ideas of the Catholic Action in the Stanislaviv diocese, to find out how the initiatives of Bishop H. Khomyshyn were in line with the universal principles of secular apostolate, based on documents, in particular, papal encyclicals, pastoral letters, and works by Hryhoriy Khomyshyn. **Methodological basis.** The study uses historical-comparative and historical-chronological methods, analysis and synthesis, synchronic and diachronic analysis, and the principles of objectivity and impartiality.

Results of the study. In the first half of the twentieth century, Catholic Action became the leading form of lay apostolate in the Catholic Church. For the Greek Catholic Church in the Ukrainian lands, this movement was of particular importance due to the challenges of modernization, secularization, and the influence of ideologies. Bishop H. Khomyshyn (1867–1945) played a special role in the implementation of the Catholic Action in the Stanislaviv Eparchy, whose activities went beyond the local and became universal. The study found that the Catholic Action in the Stanislaviv diocese had a clear goal and was based on the ideas of Popes Pius X and Pius XI. A special role in its implementation was played by the institutions created on the initiative

of Bishop H. Khomyshyn, in particular, the cultural and educational regional centers of the «Skala» Society. H. Khomyshyn, unlike Metropolitan A. Sheptytsky, emphasized Romanism and strict church discipline, which brought his vision of the problem closer to the Western European model.

Conclusions. The Catholic Action in the Stanislaviv Eparchy was an example of a harmonious combination of the universal idea with local church traditions and the historical context of the interwar period. Its implementation contributed to spiritual renewal, the formation of an active laity, and laid the groundwork for a future understanding of the role of believers in the Church. H. Khomyshyn's experience deserves a deeper understanding in modern religious studies and historical and theological discourse.

Keywords: Catholic Action, Hryhoriy Khomyshyn, Stanislaviv Eparchy, GCC, «Skala», Romanocentrism, pastoral strategy, interwar period.

1. Вступ

У першій половині XX ст. Католицька Церква, реагуючи на секуляризацію, радикалізм і соціальні кризи, ініціювала нові форми апостольства, серед яких центральне місце зайняла Католицька Акція (далі – КА). Започаткована Папою Пієм XI, як форма мирянського служіння, вона швидко поширилася на території Європи, зокрема, й в країнах з традиційно сильною релігійною свідомістю. У Греко-Католицькій Церкві (далі – ГКЦ) КА набула особливого значення, адже поєднувала вселенське бачення Церкви із актуальними викликами українського суспільства міжвоєнного періоду.

Особливо яскраво ця концепція реалізувалася у душпастирській діяльності Станіславівського єпископа – Григорія Хомишина. Будучи активним захисником традиційного католицизму та прибічником духовної дисципліни, він сприйняв КА як інструмент євангелізації, морального відродження та побудови гармонійного суспільства. Засновані з його ініціативи організації, зокрема молодіжна спільнота «Скала», стали прикладом органічного поєднання загальноцерковної візії Католицької Церкви з місцевими реаліями. Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю посилення соціальної ролі Церкви в нинішніх умовах російсько-української війни, важливістю вивчення такого досвіду з історичного минулого, коли Україна не мала власної держави, зазнавала національного та культурно-релігійного утисків.

Метою статті є на основі документів, зокрема, папських енциклік, пастирських послань та творів Г. Хомишина проаналізувати особливості втілення й реалізації ідей КА в Станіславівській єпархії, з'ясувати, яким чином ініціативи єпископа Г. Хомишина відповідали вселенським принципам світського апостольства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розгляд історіографії проблеми свідчить про стійку тенденцію до зацікавлення темою діяльності греко-католицького духовенства в міжвоєнний період, зокрема й функціонування Станіславівської єпархії та ролі єпископа Г. Хомишина. Є низка публікацій українських дослідників, що безпосередньо чи опосередковано присвячені культурно-просвітницькій діяльності станіславівського єпископа. Це передусім праці О. Єгрешія (Єгрешій, 2002, 2005, 2007, 2017), І. Пилипіва (Пилипів, 2011),

І. Андрухів та І. Пилипіва (Андрухів, Пилипів, 2011). Проблеми КА як мирянського руху в ГКЦ у 1930-х рр. та спробам Г. Хомишина впровадити її ключові ідеї присвячені статті О. Бегена (Беген, 2007, 2010). Однак питання вселенського характеру КА під час реалізації просвітницького задуму Г. Хомишина через діяльність, зокрема, мережі товариства «Скала» потребувало більш глибокого вивчення. Джерельною базою дослідження стали папські енцикліки (Pius XI, 1922), пастирські послання та твори Г. Хомишина (Хомишин, 1934, 1935, 1944, 2018).

Історичний контекст. На початку 1930-х рр. КА, започаткована Пієм XI у енцикліці «*Ubi arcano Dei consilio*», 1922, поширюється в усій Католицькій Церкві як форма світського апостольства (Pius XI, 1922). Її мета передбачала активізацію мирян до участі в житті Церкви, громади, суспільства в рамках християнських цінностей, зокрема ідеалах свободи і рівності. У Галичині цю ідею активно підтримали митрополит А. Шептицький (Львівська архієпархія) і єпископ Г. Хомишин (Станіславівська єпархія). У згаданій вище енцикліці Папи Римського, сказано, що «...Католицька Акція – це співпраця мирян в апостольській діяльності священників. Миряни не є лише об'єктом пастирської опіки, а й активними учасниками у спасінні душ» (Pius XI, 1922). Це одна із фундаментальних засад КА як форми світського апостольства. «Метою КА є формування мирян, які у повній вірності ієрархії, згуртовано й дисципліновано служать справі Христа у суспільстві» (Pius XI, 1922). Така модель, заснована на чіткому підпорядкуванні ієрархії, відповідає баченню ролі мирянина єпископом Г. Хомишином, що тяжів до римоцентризму, на відміну від більш автономного підходу митрополита А. Шептицького. «Ми заснували КА для того, щоб протистояти моральній анархії, що зростає у суспільстві, й утверджувати владу Євангелія в усіх сферах життя» (Pius XI, 1922). Такий акцент на соціальному вимірі апостольства безпосередньо втілено діяльністю Станіславівського єпископа Г. Хомишина, оскільки він вбачав у КА не лише релігійний, а й культурно-виховний засіб боротьби проти секуляризму та атеїзму.

Зазначимо, що з другої половини XIX ст. країни Західної Європи, передусім Німеччина, Італія, Франція поступово набували успішного досвіду

діяльності католицьких світських товариств й організацій, аполітичних, з правом апостольської праці у суспільстві нарівні з Церквою, мета яких спрямовувалась й на боротьбу з антирелігійною пропагандою. Попередниками цих ідей були Папи Лев XIII (енцикліка «*Rerum novarum*», 1891 р.) і Пій X (енцикліка «*Il fermo prosimo*», 1905 р.), котрий накреслив мету, завдання і програму КА. Пій XI хотів, щоб цей християнський рух набув міжнародного значення, закликав створювати у кожній країні організації КА. Після завершення Першої світової війни подібні християнські структури поширилися й на території Чехословаччини, Югославії, Польщі, а відтак, і на західноукраїнських землях (Беген, 2007).

У 1920–1930-х роках ГКЦ переживала тривалий внутрішній конфлікт, пов'язаний із суперечками щодо подальшого напрямку розвитку її самобутності. Духовенство поділилося на два протилежні табори: одні виступали за орієнтацію на східну (візантійську) традицію, інші – на західну (латинську). Прихильниками візантійського напрямку були митрополит А. Шептицький та духовенство Львівської архієпархії. Вони наголошували на необхідності повернення до автентичних джерел східної духовності та очищення обряду від латинських нашарувань, які, на їхню думку, увійшли до греко-католицької практики від часу Берестейської унії й не відповідали східній традиції (Пилипів, 2011: 297–299). «Латинники» ж вважали, що зближення з православ'ям загрожує новим розколом Церкви. Лідером цього прозахідного табору став власне єпископ Г. Хомишин. Подібні, але поміркованіші погляди мав єпископ Перемишля Йосафат Коциловський. Протистояння між обома напрямками загострилося в середині 1930-х р. (Беген, 2010).

У 1931 р. єпископи ГКЦ започаткували КА в межах Галицької митрополії, підтримавши, таким чином, мирянський рух, що розвивався в Католицькій Церкві. Для ефективної роботи КА українські єпископи створили керівний орган – Генеральний Інститут з центром у Львові (очолювали єпископи Іван Бучко, Микита Будка, президентом був д-р Маркіян Дзерович (1931–1939 рр.)). На жаль, КА не стала об'єднувальним чинником для греко-католиків: кожна з трьох єпархій Галицької митрополії діяла автономно, створюючи власні організації. Така фрагментованість послаблювала рух і зводила нанівець вплив Генерального Інституту поза межами Львова (Беген, 2010).

2. Заснування й діяльність «Скали»

Г. Хомишин позитивно сприйняв ідею КА, вважаючи себе послідовником ініціатив папи Пія XI, й активно взявся за її впровадження в галицькому середовищі. У 1934 р. він оприлюднив «Пастирський лист Григорія Хомишина Єпископа

Станиславівського до Клира і Вірних Станиславівської Єпархії про Католицьку Акцію», у якому обґрунтував необхідність цього руху для українського суспільства, акцентуючи на моральній кризі та особистій відповідальності мирян перед Церквою (Хомишин, 1934).

У зверненні «Організаційні основи католиків» від 21 жовтня 1934 р. єпископ подавав практичні вказівки щодо створення місцевих католицьких організацій. Він наголошував, що КА має бути позаполітичною, спрямованою на моральне оздоровлення суспільства та мати опосередкований вплив на суспільно-політичні процеси (Беген, 2010).

Разом із цим зверненням владика оголосив про заснування товариства «Скала», яке мало стати осередком КА в Станиславівській єпархії. Очевидно, що назва товариства мала символізувати стійкість, непохитність віри й традицій.

Листи з повідомленням про створення товариства та його статут були розіслані до всіх парафій, а існуючі читальні при храмах отримали вказівку змінити свою назву на «Парохіяльна Читальня «Скала», що означало їхнє включення до структури товариства з підпорядкуванням його головному осередку в Станіславові (Хомишин, 1934: 9). У «Відозві до всесесного духовенства Станиславівської Єпархії» Г. Хомишин закликав усіх місцевих священників створювати при храмах читальні, навіть, якщо у населеному пункті уже є світська читальня, бо «саме парохіяльна читальня ніколи не перетвориться в ворожу для народу», (чого він не виключав щодо світської) (Хомишин, 1934: 8). Єпископ наголошував, що КА – це новий чинник апостольства в Католицькій Церкві, чинник світських людей, організованих під проводом і авторитетом духовенства. Завдання священників – навчити їх, як вони мають поширювати Царство Боже на всі сфери суспільного життя, «освідомити в правдах віри, надихати їх на «справи Христа і його Церкви»» (Хомишин, 1934: 10). Таким чином, завдяки зусиллям й організаторським здібностям Г. Хомишина дуже скоро «Скала» виконувала функції клерикального культурно-просвітницького товариства. У квітні 1936 р. уже налічувалось 187 читалень і 5500 членів «Скали». Проте, як стверджують дослідники, священники Станиславівської єпархії не завжди радо засновували при своїх парафіях релігійні читальні, багато з них – продовжували співпрацювати з товариством «Просвіта», деякі ставилися критично до нового товариства (Єгрешій, 2007: 158).

У 1937 р. спеціальним указом Г. Хомишин заборонив духовенству єпархії вступати до світських освітньо-просвітницьких організацій, вважаючи, що в їхньому середовищі поширюються секуляристські тенденції, а членам КА, і тим більше

священникам – вступати до «сумнівних і непевних під оглядом католицької віри організацій, партій і установ» (Хомишин, 1934: 16).

Як свідчать твори Г. Хомишина, успішна організація діяльності «Скали» передбачала наступне: ієрархічну структуру, що включала місцеві гуртки, окружні центри та загальноєпархіальну управу; сувору дисципліну й релігійну формацію учасників (молитва, духовні вправи, участь у літургії); катехитичні заняття, соціальне служіння, протистояння атеїзму та комуністичним впливам; дію принципу «священник – провідник»: духівниками «Скали» були, як правило, молоді, ревні душпасири, які пройшли вишкіл у Станіславові чи Римі (Хомишин, 1934; Хомишин, 1935).

Одним із пріоритетних напрямів діяльності духовенства в рамках КА, виокремлених в енцикліці Папи Пія XI, було католицьке виховання молоді, що вважалося «одним із найважливіших завдань Акції, адже саме молодь мусить бути майбутнім християнського суспільства» (Pius XI, 1922). Діяльність «Скали» в Станіславівській єпархії під духовним керівництвом Г. Хомишина чітко відповідала цьому пріоритету енцикліки. Завданнями Товариства було сприяти розвитку освіти й культури та вдосконаленню релігійно-морального життя молодих українців на засадах католицизму. Реалізація цієї мети планувалася через видання та поширення літератури, проведення просвітницьких лекцій, концертів, вистав, паломництв, свят; створення читалень, шкіл, курсів, доброчинних закладів; надання стипендій і матеріальної підтримки молоді, митцям, вчителям і загалом заохочення народу до просвітницької й наукової праці (Пилипів, 2011: 314). Бажання посилити роль релігії у виховному процесі, спонукала Г. Хомишина звернутися до духовенства єпархії з пастирським листом «Національна чи об'явлена віра», у якому він застерігав: національна ідея почала переважати над основами християнської віри. Він критикував те, що боротьба за державність витісняє релігійні цінності, що веде до зневаги віровчення. За словами єпископа, політичні заклики до саботажу церкви призвели до втрати всього християнського (Хомишин, 1935). Таким чином, читальні та просвітницькі осередки, що створювалися при парафіях мали на меті передусім духовно-моральний розвиток місцевого населення.

Така діяльність єпископа Г. Хомишина викликала помітний спротив в галицькому середовищі. Упродовж усього міжвоєнного періоду він зазнавав критики як з боку націоналістів, так і серед прихильників просхідного напрямку в ГКЦ. Заснованим інституціям для втілення ідей КА не підтримували зв'язків з подібними об'єднаннями в межах Галицької митрополії. Попри постійну критику в українській пресі, польські видання високо

оцінювали його діяльність, вважаючи Г. Хомишина єдиним серед греко-католицького єпископату, хто відверто висвітлював суть українських проблем і внутрішні суперечності в Церкві. Безумовно, що спроби Г. Хомишина впровадити у Станіславівській єпархії КА мали позитивні результати, хоча діяльність «Скали» обмежилася лише однією єпархією (Беген, 2010).

3. Інші інституції, створені Г. Хомишиним в межах КА

22 листопада 1938 р. єпископ зареєстрував при воєводському управлінні статут ще одного релігійно-просвітницького товариства «Святого Івана Милостивого», подібного за метою й структурою до «Скали». Його діяльність зосереджувалася на поширенні католицької віри через доброчинність. Проте, як і «Скала», товариство не здобуло значної підтримки серед молоді та віруючих. Відмінне бачення ролі релігійно-просвітницьких товариств між єпископом Г. Хомишином та очільниками Галицької провінції ГКЦ зіпсувало його стосунки не лише з духовенством, а й з українськими політичними партіями та громадськими організаціями. Його спроби створити альтернативні об'єднання, як-от «Єдність», «Скала», «Святого Івана Милостивого» не мали успіху через брак підтримки, зокрема й серед молоді. Це сформувало образ владики як «католика-ортодокса» й «угодовця», що частково підірвало авторитет ГКЦ як національно-релігійної сили краю (Пилипів, 2011: 326).

4. Унікальність моделі Г. Хомишина

«Католицька Акція має бути не локальним рухом, а загальнокатолицьким зусиллям, підпорядкованим єдиному духові і єдиному вченню Церкви» (Pius XI, 1922). Саме цей принцип є ключем до розуміння вселенського характеру КА у втіленні Г. Хомишина – його відданість єдності з Апостольським Престолом та впровадження римських ініціатив в складних суспільно-політичних умовах Галичини.

Проаналізувавши мету, завдання, структуру та характер діяльності, створених єпископом Г. Хомишином у рамках КА інституцій, можна побачити відмінність від моделі митрополита А. Шептицького. Якщо А. Шептицький надавав перевагу культурно-релігійним, молодіжним об'єднанням, як-от «Пласт», «Обнова», «Орли» КАУМ, то Г. Хомишин вибудовував чітку централізовану і духовно-аскетичну систему функціонування ініційованих ним товариств, обов'язково на базі римо-католицької традиції (Пилипів, 2011: 318–325). Станіславівський єпископ бачив КА як частину вселенської місії Церкви, яка не обмежується етнічними чи регіональними рамками. «Скала» могла стати аналогом італійських молодіжних осередків КА (Azione Cattolica Italiana).

Організації, створені в Станіславові, стали моделлю пасторальної модернізації: вони формували відповідальне християнське мирянство, готове брати участь у житті Церкви та суспільства, були противагою секуляризованим або націоналістичним течіям, зберігаючи духовну і вселенську ідентичність Церкви (Хомишин, 1934). Як згадує відомий греко-католицький священник, громадський діяч о. Петро Мельничук «своїми чудовими науками, неначе магнетом Владика притягав людей до церкви. Цей великий місіонар не жалів ні здоров'я, ні труду, ані гроша... Великий вплив на душі слухачів робили ті місійні науки, і де тільки були такі місії, там парохія була оживлена: зростала католицька преса, зростав і культ до Богоматері, Св. Йосафа, бо Владика у своїх проповідях вказував на поміч, яку ми маємо із тих набоженьств» (Хомишин, 2018: 46).

Після Другої світової війни багато колишніх членів «Скали» стали активними діячами в еміграції. Під час війни єпископ Г. Хомишин рішуче виступав проти еміграції української інтелігенції перед загрозою більшовицької окупації. Вважаючи, що священник має залишатися зі своєю паствою навіть у найтяжчі часи, він заборонив духовенству єпархії залишати країну. У своєму зверненні, він наголошував: «не героїзм виголошувати патріотичні промови, а потім утікати», тому священникам було суворо заборонено покидати єпархію у разі більшовицького вторгнення (Хомишин, 1944).

5. Висновки

Діяльність єпископа Г. Хомишина, спрямована на поширення ідей та впровадження КА в Станіславській єпархії свідчить про його глибоке розуміння вселенської місії Церкви та необхідності активної участі мирян у церковному житті громади. Засновані ним інституції, зокрема організація «Скала», не лише продовжували традицію духовного виховання, а й формували новий тип відповідального християнства, відкритого до викликів часу, але вкоріненого в римо-католицькій традиції.

Єпархіальна модель Г. Хомишина відзначалась централізованістю, послідовною духовною формацією та чіткою ієрархічною структурою. Ці риси відрізняли її від ширших, культурно зорієнтованих форм світського апостольства, характерних для Львівської митрополії. Водночас, модель єпископа була цілком співзвучна принципам, викладеним у папських енцикліках щодо КА, що свідчить про її вселенський характер та

відповідність загальноцерковній парадигмі римо-католицизму (Хомишин, 1934).

Таким чином, досвід Станіславівської єпархії у 1930-х рр. можна розглядати як успішну спробу втілення ідей КА в умовах греко-католицької традиції, з урахуванням як місцевих потреб, так і глобального бачення місії Церкви. Постать єпископа Г. Хомишина, в цьому контексті, виступає як приклад священничого лідера, здатного мислити в категоріях вселенськості, залишаючись при цьому глибоко вкоріненим у власну традицію.

Перспективи дослідження. Зазначимо, що аналіз діяльності єпископа Г. Хомишина у цьому напрямі відкриває широкий спектр перспектив для подальших наукових розвідок. Насамперед доцільним є глибше дослідження порівняльного виміру між українською та західноєвропейською моделями реалізації світського апостольства у міжвоєнний період. Це дозволить оцінити не лише рівень рецепції ідей папських енциклік у Східній Європі, але й ступінь адаптації універсальних католицьких ініціатив до локальних церковних структур.

Цінним напрямом є також вивчення внутрішньоцерковної дискусії між прибічниками «просхідного» (візантійського) християнства та «прозахідного» (латинського) католицького традиціоналізму, що персоніфікувалися у постатях митрополита А. Шептицького та єпископа Г. Хомишина. Такий аналіз дозволить краще зрозуміти ідеологічні та богословські відмінності в розвитку ГКЦ у зазначений час.

Крім того, перспективною є реконструкція діяльності конкретних світських структур, заснованих Г. Хомишином, зокрема, «Скали», з урахуванням гендерного, соціального та вікового компонентів, що дасть змогу осмислити КА як багатопланове суспільно-релігійне явище та відкрити простір для міждисциплінарного аспекту дослідження даного питання.

Окремим предметом аналізу можуть стати форми опору радянській системі серед вихованців структур Католицької Акції після Другої світової війни, які були сформовані на засадах концепції Г. Хомишина.

Загалом, подальші дослідження у цьому напрямі сприятимуть не лише поглибленню знань про пастирську діяльність Станіславівського єпископа, але й збагаченню сучасного релігієзнавчого та історико-церковного дискурсу щодо ролі мирян у трансформаціях Церкви у XX ст.

Література:

1. Андрухів І., Пилипів І. Католицька Акція 30-х рр. XX ст. та її виховний вплив на українську молодь Галичини. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія*. Вип. 1. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2011. С. 130–135.
2. Беген О. Католицька Акція як мирянський рух в УГКЦ (1930–1939). *Ковчег. Науковий збірник із церковної історії*. Львів: Місіонер, 2007. URL: <http://www.laityugcc.org.ua/istorija-mirjanskix-ruxiv/articles/katolicka-akcija-jak-mirjanskij-rux-v-ugkc-19301939.html> (дата звернення: 16.06.2025).

3. Беген О. Спроба владики Григорія Хомишина запровадити Католицьку Акцію у Станіславівській єпархії. *Історія релігії в Україні. Науковий щорічник*. Львів, 2010. URL: <http://www.laityugcc.org.ua/istorija-mirjanskix-ruxiv/articles/sproba-vladiki-grigoriya-xomishina-zaprovaditi-katolicku-akciju-u-stanislavivskij-jeparxiji.html> (дата звернення: 16.06.2025).
4. Єгрешій О. Єпископ Григорій Хомишин в умовах українсько-польських стосунків: спроба історичного екстраполювання. *Науковий вісник ІФБУ «Добрий Пастир». Богослов'я: Зб. наук. праць*. 2017. Вип. 10–11. С. 242–252.
5. Єгрешій О. Клерикальне культурно-просвітницьке товариство «Скала» (1934–1939 рр.): оптимізація чи деконсолідація? Україна соборна. Збірник наукових статей. Вип. 2. Ч. II. К. 2005. С. 341–349.
6. Єгрешій О. Культурно-просвітницька діяльність єпископа Григорія Хомишина в умовах Другої Речі Посполитої. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*. 2007. (1). С. 155–159. URL: <https://journal.ifaiz.edu.ua/index.php/gp/article/view/263> (дата звернення: 15.06.2025).
7. Єгрешій О. Проблема взаємовідносин культурно-просвітницьких товариств «Скала» і «Просвіта» у 30-х роках ХХ ст. Дрогобицький краєзнавчий збірник. *Специвипуск до 60-річчя УПА*. Дрогобич, 2002. С. 352–361.
8. Пастирський лист Григорія Хомишина Єпископа Станіславівського до Клира і Вірних Станіславівської Єпархії про католицьку акцію. 1934. Станіславів. 16 с. URL: [Pastyrskyi_lyst_pro_Katolytsku_aktsiiu.pdf](https://homyshyn.te.ua/wp-content/uploads/2020/04/Pastyrskyi_lyst_pro_Katolytsku_aktsiiu.pdf) (дата звернення: 17. 06. 2025).
9. Пастирський лист Григорія Хомишина Єпископа Станіславівського до духовенства Станіславівської Єпархії. Національна чи об'явлена віра або розвал чи шлях творчості. 1935. Станіславів. 27 с. URL: https://homyshyn.te.ua/wp-content/uploads/2020/04/Pastyrskyi_lyst_do_dukhovenstva_Stanyslavivskoi_ieparkhii_Natsionalna_chy_obiavlena_vira_abo_rozval.pdf (дата звернення: 17. 06. 2025).
10. Пилипів І. Греко-Католицька Церква в суспільно-політичному житті Другої Речі Посполитої (1918–1939 рр.): дис. ... докт. і. н.: 07.00.01. К., 2011. 489 с.
11. Хомишин Г. Відозва до всечесного духовенства Станіславівської Єпархії (3 нагоди Пастирського Листу про Католицьку Акцію). Станіславів. 1934. URL: https://homyshyn.te.ua/wp-content/uploads/2020/04/Vidozva_do_dukhovenstva_Stanyslavivskoi_ieparkhii_z_nahody_lysta_pro_Katolytsku_Aktsiiu.pdf (дата звернення: 17.06.2025).
12. Хомишин Г. Пастирське звернення до духовенства Станіславської дієцезії «До Всечесного духовенства Станіславської дієцезії». 26 січня 1944 р. URL: https://oranta.org/index.php?Itemid=00000000048&catid=35%3Aistorychni-postati-cat&id=3959%3Aasvjashchenomuchenyk-grygori-homyshyn&option=com_content&view=article&utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 18.06.2025).
13. Хомишин Г. Парохіяльна місія. Упорядн. А. Черемський. Харків – Івано-Франківськ, 2018. 792 с.
14. Pius XI. Ubi arcano Dei consilio. 1922. URL: https://w2.vatican.va/content/pius-xi/en/encyclicals/documents/hf_p-xi_enc_19221223_ubi-arcano-dei-consilio.html (дата звернення: 16.06.2025)

References:

1. Andrukhiv, I., Pylypiv, I. (2011). Katolytska Aktsiia 30-kh rr. XX st. ta yii vykhovnyi vplyv na ukrainsku molod Halychyny [Catholic Action of the 1930s and Its Educational Impact on Ukrainian Youth in Galicia]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Istorii*. Vyp. 1. Ternopil: Vyd-vo TNPU im. V. Hnatiuka, pp. 130–135 [in Ukrainian].
2. Behen, O. (2007). Katolytska Aktsiia yak myrianskyi rukh v UHKTs (1930–1939) [Catholic Action as a lay movement in the UGCC (1930–1939)]. *Kovchek. Naukovyi zbirnyk iz tserkovnoi istorii*. Lviv: Misioner. URL: <http://www.laityugcc.org.ua/istorija-mirjanskix-ruxiv/articles/katolicka-akcija-jak-mirjanskix-rux-v-ugkc-19301939.html> (last accessed 16.06.2025) [in Ukrainian].
3. Behen, O. (2010). Sproba vladky Hryhoriia Khomyshyna zaprovadyty Katolytsku Aktsiiu u Stanislavivskii yeparkhii [Bishop Hryhoriy Khomyshyn's attempt to introduce a Catholic Action in the Stanislaviv Eparchy]. *Istoriia relihii v Ukraini. Naukovyi shchorichnyk*. Lviv. URL: <http://www.laityugcc.org.ua/istorija-mirjanskix-ruxiv/articles/sproba-vladiki-grigoriya-xomishina-zaprovaditi-katolicku-akciju-u-stanislavivskij-jeparxiji.html> (last accessed: 16.06.2025) [in Ukrainian].
4. Yehreshii, O. (2017). Yepyskop Hryhoriy Khomyshyn v umovakh ukrainsko-polskykh stosunkiv: spoba istorychnoho ekstrapoliuvannia [Bishop Gregory Khomyshyn in terms of ukrainian-polish relations: past and present]. *Naukovyi visnyk IFBU «Dobryi Pastyr». Bohoslov'ia: Zb. nauk. prats*, Vyp. 10–11, pp. 242–252 [in Ukrainian].
5. Yehreshii, O. (2005). Klerykalne kulturno-prosvitnytske tovarystvo «Skala» (1934–1939 rr.): optymizatsiia chy dekonsolidatsiia? [The Clerical Cultural and Educational Society “Skala” (1934–1939): Optimization or Deconsolidation?] *Ukraina soborna. Zbirnyk naukovykh statei*, Vyp. 2, Ch. II, pp. 341–349 [in Ukrainian].

6. Yehreshii, O. (2007). Kulturno-prosvitnytska diialnist yepyskopa Hryhoriia Khomyshyna v umovakh Druhoi Rechi Pospolytoi [Cultural and Educational Activities of Bishop Hryhorii Khomyshyn in the Second Polish Republic]. *Dobryi Pastyr: naukovyi visnyk Ivano-Frankivskoi akademii Ivana Zolotoustoho. Bohoslovia. Filosofiia. Istoriiia*, (1), pp. 155–159 [in Ukrainian].
7. Yehreshii, O. (2002). Problema vzaiemovidnosyn kulturno-prosvitnytskykh tovarystv “Skala” i “Prosvita” u 30-kh rokakh XX st. [The Problem of Relations between the Cultural and Educational Societies “Skala” and “Prosvita” in the 1930s.] *Drohobyttskyi kraieznavchyi zbirnyk. Spetsvypusk do 60-richchia UPA*. Drohobych, pp. 352–361 [in Ukrainian].
8. Pastyrskyi lyst Hryhoriia Khomyshyna Yepyskopa Stanyslavivskoho do Klyra i Virnykh Stanyslavivskoi Eparkhii pro katolytsku aktsiiu [A Pastoral letter of Hryhorii Khomyshyn, Bishop of Stanislaviv, to the Clergy and Faithful of the Diocese of Stanislaviv about the Catholic action] (1934). Stanyslaviv, 16 p. URL: [Pastyrskyi_lyst_pro_Katolytsku_aktsiiu.pdf](#) (last accessed: 17.06.2025) [in Ukrainian].
9. Pastyrskyi lyst Hryhoriia Khomyshyna Epyskopa Stanyslavivskoho do dukhovenstva Stanyslavivskoi Eparkhii. Natsionalna chy obiavlena vira abo rozval chy shliakh tvorchosty [A Pastoral letter of Hryhoriy Khomyshyn, Bishop of Stanislaviv, to the clergy of the Stanislaviv Diocese. National or revealed faith or collapse or the path of creativity] (1935). Stanyslaviv, 27 p. [in Ukrainian].
10. Pylypiv, I. (2011). Hreko-Katolytska Tserkva v suspilno-politychnomu zhytti Druhoi Rechi Pospolytoi (1918–1939 rr.) [The Greek Catholic Church in the Social and Political Life of the Second Polish Republic (1918–1939)]: dys. ... dokt. i. n.: 07.00.01, K., 489 p. [in Ukrainian].
11. Khomyshyn, H. (1934). Vidozva do vsechesnoho dukhovenstva Stanyslavivskoi Eparkhii (Z nahody Pastyrskoho Lystu pro Katolytsku Aktsiiu) [Appeal to the Clergy of the Diocese of Stanislaviv (On the occasion of the Pastoral Letter on the Catholic Action)]. Stanyslaviv. URL: https://homyshyn.te.ua/wp-content/uploads/2020/04/Vidozva_do_dukhovenstva_Stanyaslavivskoi_ieparkhii_z_nahody_lysta_pro_Katolytsku_Aktsiiu.pdf (last accessed 17.06.2025) [in Ukrainian].
12. Khomyshyn, H. Pastyrske zvernennia do dukhovenstva Stanislavskoi diietsezii «Do Vsechesnoho dukhovenstva Stanislavskoi diietsezii». 26 sichnia 1944 r. [Pastoral address to the clergy of the Stanislavsk diocese “To the Honorable Clergy of the Stanislavsk Diocese”, January 26, 1944]. URL: https://oranta.org/index.php?Itemid=00000000048&catid=35%3Aistorychni-postati-cat&id=3959%3Aasvjashchennomuchenyk-grygori-homyshyn&option=com_content&view=article&utm_source=chatgpt.com (last accessed 18.06.2025) [in Ukrainian].
13. Khomyshyn, H. (2018). Parokhiialna misiia [Parish mission]. Uporiadn. A. Cheremskyi. Kharkiv – Ivano-Frankivsk, 792 p. [in Ukrainian].
14. Pius XI (1922). Ubi arcano Dei consilio. URL: https://w2.vatican.va/content/pius-xi/en/encyclicals/documents/hf_p-xi_enc_19221223_ubi-arcano-dei-consilio.html (last accessed 16.06.2025) [in English].

Стаття надійшла до редакції 30.06.2025

Рекомендована до друку 31.07.2025

Опублікована 12.09.2025